

БЮДЖЕТУВАННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ КОРПОРАТИВНИХ ОБ'ЄДНАНЬ

Розкрито особливості бюджетування корпорації. Наведено методику оцінки грошового потоку корпорації, яка дозволяє прогнозувати їх фінансові потоки

Постановка проблеми. Проведення державою економічних реформ створює умови для підвищення ділової активності підприємств. Проте, реальність, у якій знаходяться суб'єкти господарювання, залишається складною. Корпоративні об'єднання, маючи право ухвалення всіх управлінських рішень, в тому числі й фінансових, вирішують проблеми оцінки своєї діяльності з точки зору адекватності існуючих умов і економічної ефективності. Така оцінка є складним завданням, оскільки залежить від багатьох об'єктивних факторів, а саме: недостачі ресурсів для фінансування поточної і перспективної діяльності, відсутності дієвих методів формування фінансово-економічної стратегії і від економічної системи корпоративних об'єднань, в межах якої здійснюються управлінські рішення.

За таких умов на перший план висуваються проблеми розробки та впровадження інших технологій управління, регулювання та планування на рівні корпоративних об'єднань. Відповідно зі світовим досвідом, основним у діяльності корпоративних об'єднань при прийнятті рішень є розробка поточної і перспективної фінансово-економічної стратегії, дієвим інструментом реалізації якої є система бюджетування – важливий інструмент планування [8, с. 78].

Стан вивчення проблеми. Бюджет підприємства є засобом балансування доходів і витрат, надходжень та витрат грошових коштів. В основу концепції бюджетування покладено забезпечення ефективного функціонування суб'єкта господарювання узгодженням стратегічних планів з поточними та оперативними, створення системи повного, достовірного, об'єктивного і своєчасного інформаційного забезпечення менеджерів різних рівнів управління з метою покращання дії системи контролю за виконанням фінансових бюджетів.

Мета дослідження полягає в розробці пропозицій щодо оптимізації фінансового бюджетування в системі управлінського обліку корпоративних об'єднань.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні й методологічні проблеми організації процесу бюджетування розглянуті в працях західних спеціалістів, таких як К. Друрі [9], Д. Хан [16], Б. Райан [14], В. Майєр [11], М. Мескан [12], Ч. Т. Хорнгрен [17], Дж. Фостер [17], М. Шим [19] та інших, що пояснюється зростанням ролі бюджетування в діяльності іноземних компаній.

В Україні безпосереднє використання на підприємствах розробок західних економістів з бюджетування є неможливим без адаптації до вітчизняних умов фінансового планування, особливостей його управління, системи обліку і звітності. У вітчизняній та російській економічній літературі питання методики планування окремих

фінансових показників, формування прямих витрат, а також теорія аналізу відхилень фактичних показників від планових розроблена на досить високому теоретичному і практичному рівні. Але останнім часом широко обговорюється проблема розроблення й використання в практиці планування, обліку й аналізу нових підходів до управління фінансами підприємства на основі складання їх бюджетів. Цій проблематиці присвячені праці Т. К. Бенъ [2], М. Д. Білик [3], Ф.Ф.Бутинця [4], С.Ф. Голова [6], Т. П. Карпова [10], Л.В. Нападівської [13], В. П. Савчука [15], А. Д. Шеремета [18] й інших. Однак цілий ряд теоретичних, методичних і практичних проблем бюджетування потребують вирішення та подальших розробок, зокрема це стосується і галузевих особливостей фінансового бюджетування.

Викладення основного матеріалу дослідження.

Бюджет – це план діяльності корпоративного об'єднання, виражений у фінансових і/або кількісних показниках (статтях), складений для визначеного інтервалу часу в майбутньому.

Як і будь-який план, бюджет повинен бути розробленим, погодженим та затвердженим після чого він набуває статусу внутрішнього нормативного документу, обов'язкового для виконання. У цьому полягає суть бюджетного планування. Згодом фактичне виконання бюджету підлягає контролю, будь-які відхилення повинні реєструватися, а їх причини – підлягати аналізу. Сукупність функцій планування, контролю та аналізу і є сутністю бюджетування.

Методологія бюджетування виходить з того, що бюджетування – це один із найважливіших елементів системи корпоративного планування та управління. Основне призначення корпоративного планування полягає в тому, щоб на довгостроковій основі визначити напрямки, в якому корпоративному об'єднанню слід рухатись. При цьому зазвичай вникають такі питання:

- чого ми хочемо досягнути (цілі розвитку);
- як це зробити (стратегія розвитку);
- які ресурси для цього потрібні;
- на скільки успішно відбувається наш розвиток порівняно із планом?

Поточні плани і дії з їх реалізації (бюджетування) повинні узгоджуватися з цілями розвитку і корпоративною стратегією. А якщо побудувати систему бюджетування окремо від стратегічного планування, тоді можливості (і, відповідно, корисність) такої системи будуть дуже обмеженими.

Схематично зв'язок бюджетування із корпоративним управлінням зображено на рис. 1.

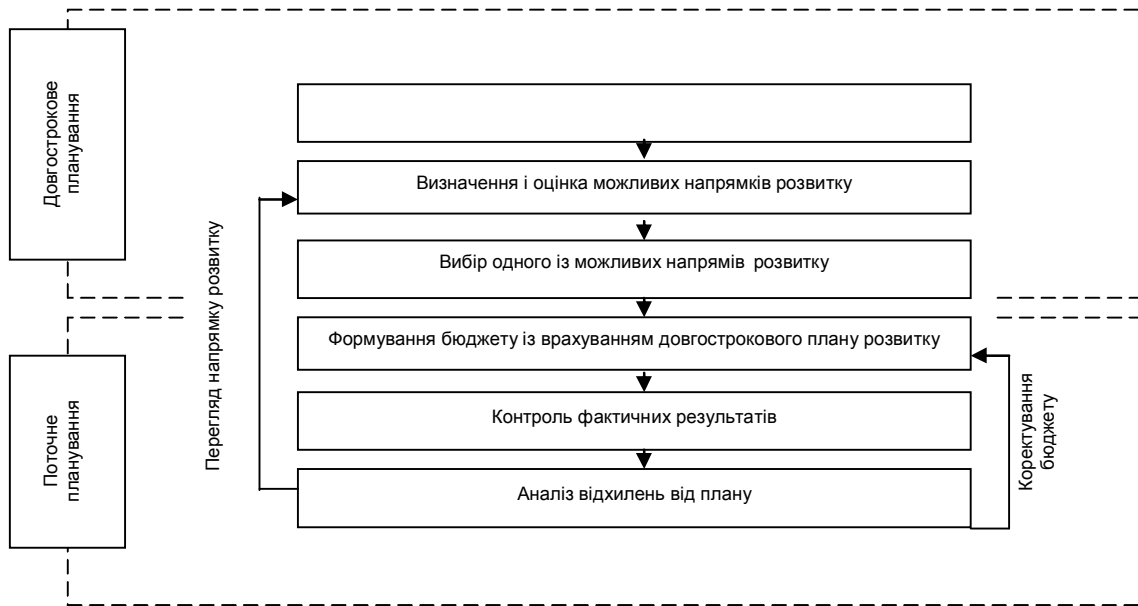

Рис. 1. Взаємозв'язок стратегічного і поточного планування

Стадія “Формування бюджету із врахуванням довгострокового плану розвитку” – це і є тією самою ланкою, яка пов'язує поточне планування зі стратегічним.

Як правило, структурування корпоративного бюджету передбачає наявність двох груп планів – функціональних (або операційних) бюджетів і основного бюджету (іноді його називають майстер-бюджетом). Типова структура бюджету схематично може бути представлена, як показано на рис. 2.

Наведена схема – це лише один (хоча й найбільш типовий) із варіантів структурування корпоративного бюджету. Тому, в реальній роботі вона повинна сприйматися як основа для побудови індивідуальної структури, яка повинна орієнтуватися на завдання певного корпоративного об'єднання і враховувати його особливості.

Складання бюджету в ієрархічному організаційному середовищі може відбуватися за допомогою двох основних підходів – зверху до низу (виходячи із цільових параметрів, визначених

керівництвом) і знизу вгору (коли підрозділи самі формують свої плани). В багатьох компаніях застосовується комбінований підхід: спочатку визначаються загальні цілі, які витікають із стратегії компанії і ринкових прогнозів (за принципом зверху до низу), а далі складається реальний бюджет (за принципом знизу вгору) [9].

Ефективне бюджетування грошових коштів є одним із головних завдань у діяльності суб'єктів господарювання. Прогноз руху грошових коштів представляє собою очікуваний обсяг грошових коштів, що класифікується за джерелами надходжень та обсягом витрат. Очікуваний залишок грошових коштів на кінець бюджетного періоду порівнюється з їх мінімальним залишком.

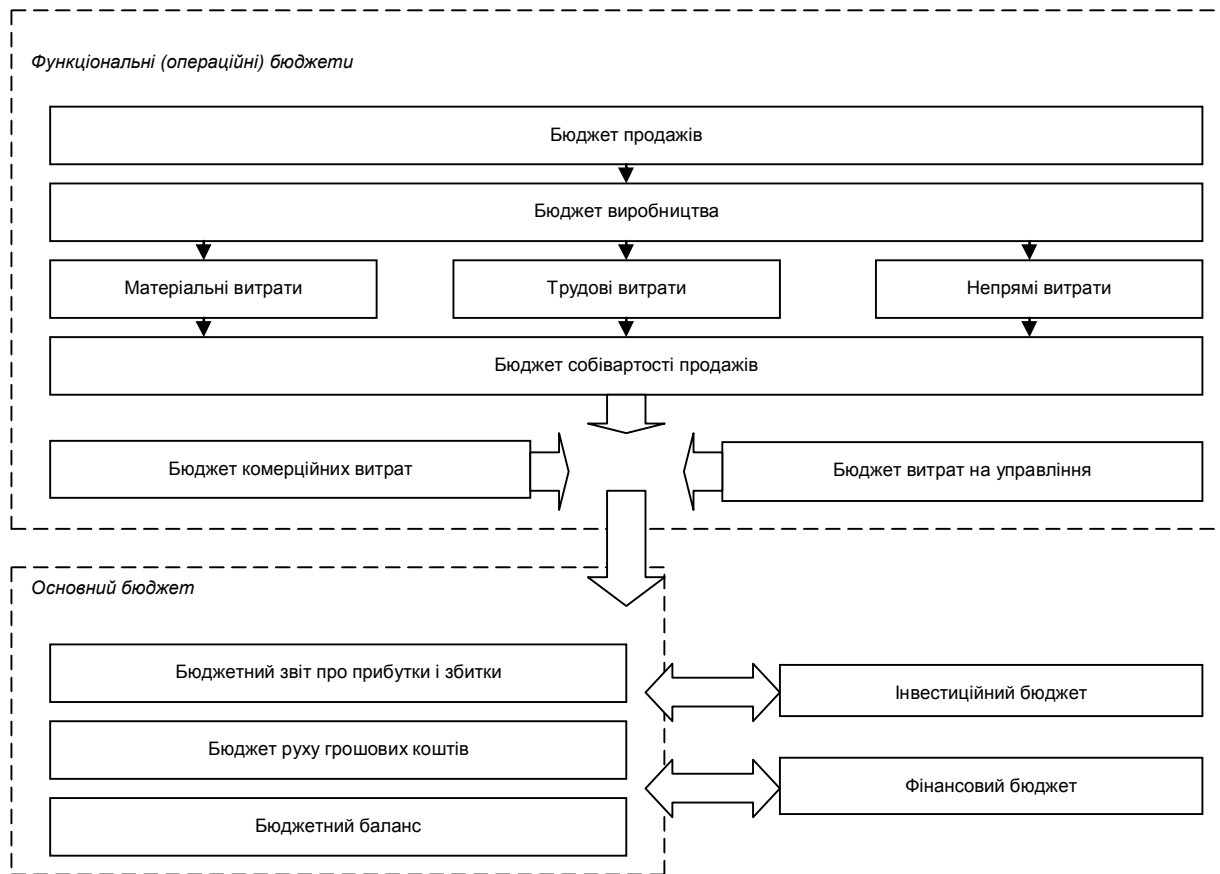

Рис. 2. Типова структура бюджету корпоративних об'єднань

Прогноз грошових надходжень і витрат є базою для побудови прогнозу прибутків та збитків. Виділяється такі етапи складання прогнозу руху грошових коштів:

- ✓ розрахунок надходжень у вигляді виручки від реалізації продукції за відповідними обсягами продажу по періодах, а також з прогнозними даними про структуру платежів та прогнозним відсотком безнадійної дебіторської заборгованості, яка буде запропонована до списання на збитки;
- ✓ прогноз інших надходжень, методом прямого розрахунку;
- ✓ розрахунок сум погашення кредиторської заборгованості постачальникам відповідно до прогнозу придбання матеріальних цінностей;
- ✓ розрахунок інших поточних виплат, визначення сукупного грошового обсягу надходжень витрат щодо операційної, інвестиційної та фінансової діяльності;
- ✓ визначення результату за кожним видом діяльності.

Кінцевим результатом прогнозу руху грошових коштів є розрахунок залишку грошових коштів.

У прогнозі руху грошових коштів відображають результати можливого обсягу продаж, капітальних вкладень, виплати дивідендів, фінансування за рахунок власних коштів, довгострокових кредитів. Процес складання прогнозного звіту про рух грошових коштів здійснюється на основі показників балансу, звіту про фінансові результати та даних аналітичного бухгалтерського обліку.

Функціонування суб'єкта господарювання в ринкових умовах можливе лише за умов здійснення ціле направленою безперервного руху грошових коштів – їх надходження та витрачання, забезпечення наявності визначеного залишку на рахунках банку. Аналіз руху грошових потоків дає змогу вивчити їх динаміку, суму перевищення надходжень над витратами, виявити причини нестачі (надлишку) грошових коштів, на основі чого зробити обґрунтовані

висновки щодо можливості самофінансування, визначення джерел надходження грошових коштів і напрямів їх використання.

Аналіз потоків грошових коштів здійснюється за видами діяльності: операційною, інвестиційною, фінансовою.

Класифікацію руху грошових потоків суб'єкта господарювання зображено на рис. 3.

В економічній літературі наявне декілька визначень сутності грошового потоку:

1. Грошовий потік – це рух ліквідних грошових коштів, тобто їх надходження і витрачання в процесі господарської діяльності [5].
2. Грошовий потік – це міра ліквідності підприємства, тобто складається грошовий потік з чистого прибутку та амортизаційних відрахувань [5].
3. Грошовий потік – це рух грошей у процесі господарської діяльності [5].

Найбільш точним і повним є визначення сутності грошових потоків згідно з П(С)БО 4 "Звіт про рух грошових коштів", згідно з яким під грошовими потоками розуміють надходження та вибуття грошових коштів та їх еквівалентів.

Грошові кошти включають кошти в касі та на рахунках у банках, які можуть бути використані для поточних операцій. Еквівалентами грошових коштів є короткострокові фінансові інвестиції, які можуть бути вільно конвертованими у певну суму коштів і мають незначний ризик щодо зміни власності. Такими еквівалентами, як правило, є високоліквідні інвестиції в цінні папери на строк, що не перевищує три місяці.

Прогноз руху грошових коштів дає можливість оцінити майбутні надходження грошових коштів, проаналізувати здатність підприємства погасити свою короткострокову заборгованість і сплатити дивіденди, оцінити необхідність залучення додаткових фінансових ресурсів. Використання такого прогнозу дає змогу точніше оцінювати перспективну платоспроможність і тим самим знижувати фінансовий ризик.

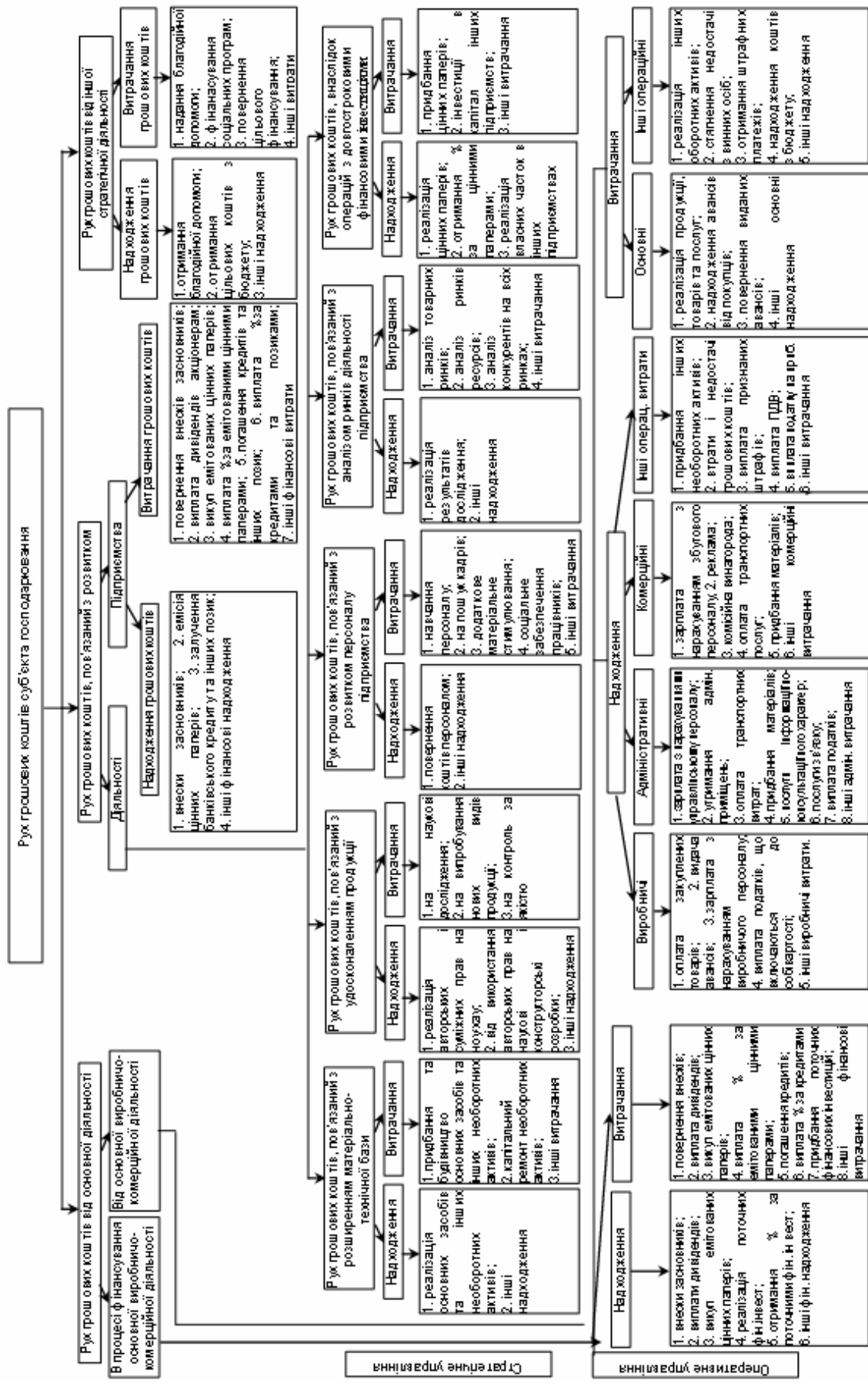

Рис. 3 Класифікація руху грошових коштів суб'єкта господарювання Джерело: За [5]

Для того щоб розкрити реальний рух грошових коштів суб'єкта господарювання, оцінити стабільність їх надходження і витрачання, а також пов'язати величину отриманого фінансового результату зі станом грошових коштів проаналізовані чотири напрями надходження і вибуття грошових коштів, які розглядалися у розрізі операційної, інвестиційної, фінансової діяльності та інших операцій. З метою більш повного розкриття їх сутності, наведено основні визначення щодо видів діяльності суб'єкта господарювання, котрі використовуються у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності:

1. операційна діяльність – основна діяльність підприємства, а також інша операційна діяльність, яка не є інвестиційною та фінансовою;

2. інвестиційна діяльність – сукупність операцій з придбання та продажу необоротних активів, а також короткострокових фінансових інвестицій, які не є еквівалентами грошових коштів;

3. фінансова діяльність – сукупність операцій, які призводять до зміни величини і складу власного та позикового капіталу.

У світовій практиці згідно з МСБО 7 застосовують один із двох методів аналізу руху грошових коштів: прямий або непрямий. Різниця між ними полягає у різній послідовності процедур визначення величини потоку грошових коштів за результатами операційної діяльності. Метод прямого рахунку полягає в прямому зіставленні надходження грошових коштів з їх витрачанням. Джерелами інформації слугують дані поточного бухгалтерського обліку та баланс.

За результатами аналізу діяльності суб'єктів господарювання сформовано висновок, що основними причинами дефіциту грошових коштів є:

- ✓ падіння темпів обсягу реалізації продукції;
- ✓ недоліки в організації та методиці здійснення контролю за витратами виробництва;
- ✓ зростання цін на сировину та енергоносії;
- ✓ втрати від експорту через зміни курсу валют;
- ✓ висока вартість залучених коштів.

Збільшення потоку грошових коштів суб'єкти господарювання досягають в результаті здійснення заходів щодо:

- зростання темпів реалізації продукції;
- продажу або здавання в оренду необоротних активів;
- диверсифікацію асортименту продукції та напрямів діяльності;
- реструктуризацію дебіторської заборгованості у фінансові інструменти;
- скорочення витрат виробництва;
- відстрочення платежу за зобов'язаннями;
- перегляд програми інвестицій;
- аastosування системи вексельних розрахунків.

Рух грошових коштів в операційної діяльності при використанні прямого методу визначається у такій послідовності:

1. Визначення суми надходження від покупців (замовників);

$$EP = \frac{П_0}{A_c} \cdot 100\% , \quad (1)$$

де EP – економічна рентабельність активів;
 $П_0$ – прибуток до оподаткування;
 A_c – середня вартість активів.

$$EP = \frac{176708}{(1596099 + 2204894) / 2} \cdot 100\% = 9,3\% \quad (2)$$

Коефіцієнт покриття відсотків:

$$K_{II} = \frac{П_0}{B_k} , \quad (3)$$

де K_{II} – коефіцієнт покриття відсотків;
 B_k – сума відсотків за кредит.

$$K_{II} = \frac{176708}{6576} = 27,0 \quad (4)$$

2. Визначення суми надходження від іншої операційної діяльності;

3. Визначення суми платежів постачальникам;

4. Визначення суми сплачених операційних витрат;

5. Визначення суми сплачених процентів;

6. Визначення суми сплачених податків та внесків у державні позабюджетні фонди.

Для визначення суми коштів, що надійшли від покупців, необхідно скоригувати суму виручки від реалізації продукції на суму зміни дебіторської заборгованості та одержаних авансів. При цьому на суму збільшення дебіторської заборгованості сума виручки від реалізації продукції зменшується, а сума зменшення дебіторської заборгованості додається до виручки від реалізації продукції. Збільшення авансів одержаних збільшує дохід, а їх зменшення його зменшує.

Для визначення суми надходжень від іншої операційної діяльності враховують зміни у складі доходів майбутніх періодів і дебіторської заборгованості, пов'язаної з іншим операційним доходом. При цьому до доходів від іншої операційної діяльності додають зменшення дебіторської заборгованості та збільшення доходів майбутніх періодів і віднімають збільшення дебіторської заборгованості та зменшення доходів майбутніх періодів. У такий же спосіб враховують суму надходжень від іншої операційної діяльності.

Для визначення суми коштів, сплачених постачальникам, коригують собівартість реалізованої продукції на зміну у складі запасів, кредиторської заборгованості та суму амортизаційних відрахувань.

Недоліком прямого методу аналізу руху грошових коштів є те, що він не враховує взаємозв'язку отриманого фінансового результату зі зміною розміру грошових коштів на рахунках підприємства.

З метою усунення зазначеного недоліку необхідно в доповнення до прямого методу аналізу руху грошових коштів використовувати в практичній діяльності підприємств непрямий метод аналізу руху грошових коштів. Сутність цього методу полягає у оцінці впливу розміру чистого прибутку на величину грошових коштів. Це зумовлено тим, що в діяльності кожного суб'єкта господарювання існують окремі види витрат і доходів, які зменшують (збільшують) прибуток підприємства, не впливаючи на величину його грошових коштів. У процесі здійснення розрахунку, на підставі отриманих аналітичних оцінок, на суму вказаних витрат (доходів) проводять коригування величини чистого прибутку на статті витрат, які не пов'язані з відтоком коштів, і статті доходів, що не супроводжуються притоком грошових коштів.

Для оцінки грошового потоку корпорацій застосовується ряд коефіцієнтів, а саме:

- економічна рентабельність активів;
 - коефіцієнт покриття відсотків;
 - коефіцієнт потреби в оборотних активах;
 - коефіцієнт потреби в необоротних активах;
 - коефіцієнт заборгованості,
- які визначаються за такими формулами:
 Економічна рентабельність активів:

Коефіцієнт потреби в оборотних активах:

$$K_O = \frac{O_A}{B} \cdot 100\% , \quad (5)$$

де K_O – коефіцієнт потреби в оборотних активах;
 O_A – середня вартість оборотних активів;
 B – виручка від реалізації продукції.

$$K_O = \frac{(471414 + 1077372) / 2}{6325227} \cdot 100\% = \frac{774393}{6325227} \cdot 100\% = 12,3\% \quad (6)$$

Коефіцієнт потреби в необоротних активах:

$$K_H = \frac{H_A}{B} \cdot 100\% , \quad (7)$$

де K_H – коефіцієнт потреби в необоротних активах;
 H_A – середня вартість необоротних активів.

$$K_H = \frac{(1124685 + 1127522) / 2}{6325227} \cdot 100\% = \frac{1126103}{6325227} \cdot 100\% = 17,8\% \quad (8)$$

Коефіцієнт заборгованості:

$$K_3 = \frac{3_K}{B_K} , \quad (9)$$

де K_3 – коефіцієнт заборгованості;
 3_K – запозичені кошти на кінець року;
 B_K – власні кошти на кінець року.

$$K_3 = \frac{979694}{1225453} = 0,80 \quad (10)$$

Розраховані коефіцієнти порівнюють з оптимальними значеннями, які наведені в табл. 1. Аналіз даних корпорації ВАТ "Містобут" свідчить, що лише показник "економічна рентабельність" має негативне значення для оцінки грошових потоків у 2008 р. Інші показники мають позитивні значення. Таким чином, корпорація має здатність підтримувати грошовий потік на прийнятному для себе рівні.

Виходячи з даних, котрі наведено у табл. 1, є можливим висновок, що аналіз руху грошових коштів корпорації за непрямим методом має можливість зробити більш обґрунтовані аналітичні оцінки про:

- ❖ в якому обсязі та з яких джерел були отримані грошові кошти, що надійшли;
- ❖ які основні напрями їх використання;
- ❖ чим пояснюється розбіжність величини отриманого прибутку і наявності грошових коштів.

Таблиця 1. Порівняльна характеристика показників для оцінки грошових потоків ВАТ "Містобут" за 2008 р., %

Показник	Інтерпретація показників для оцінки грошового потоку								
	Негативно			Задовільно			Добре		
	Оптимальне значення	Фактичне значення	Відхилення	Оптимальне значення	Фактичне значення	Відхилення	Оптимальне значення	Фактичне значення	Відхилення
1. Економічна рентабельність активів	Менше 10 %	9,3 %	-0,7 %	10-15	9,3	-0,7 -5,7	15	9,3	-5,7
2. Приріст потреби в оборотних активах	Більше 25 %	12,3 %	-12,7 %	Від 10 до 25 %	12,3 %	+2,3 % -2,7 %	Менше 10 %	12,3 %	+2,3 %
3. Приріст потреби в необоротних активах	Більше 25 %	17,8 %	-7,2 %	Від 10 до 25 %	17,8 %	+7,8 % -7,2 %	Менше 10 %	17,8 %	+7,8 %
4. Покриття відсотків за кредит з прибутку (рази)	Менше 2 %	27	+25	2-4	27	25-23	Більше 4 %	27	+23
5. Частка за-позичених коштів у капіталі	Більше 50 %	45 %	-5 %	40-50 %	45 %	+5 % -5 %	Менше 40 %	45 %	+5 %

*Розраховано за даними річних фінансових звітів ВАТ "Містобут".

Дані можуть порівнюватися в динаміці за ряд періодів на основі одного або кількох звітів. У динаміці розраховуються коефіцієнти, що характеризують використання грошових коштів (табл. 2).

Таблиця 2. Динаміка коефіцієнтів, що характеризують ефективність використання грошових потоків ВАТ "Містобут" за 2005–2008 рр.

Показник	Роки			
	2005	2006	2007	2008
1. Коефіцієнт достатності чистого грошового потоку	0,25	0,20	0,19	0,18
2. Коефіцієнт ліквідності грошового потоку	0,92	0,95	0,98	1,02
3. Коефіцієнт ефективності грошового потоку	0,14	0,13	0,14	0,16

*Розраховано за даними річних фінансових звітів ВАТ "Містобут".

Дані таблиці 2 показують, що за аналізований період коефіцієнт достатності чистого грошового потоку зменшився з 0,25 в 2005 р. до 0,18 в 2008 р. Це характеризує те, що в

корпорації хоча і зменшується чистий грошовий потік, але є здатність у процесі поточної господарської діяльності створювати стабільне перевищення сум надходження

грошових коштів над сумами здійснення платежів. Коефіцієнт ліквідності грошового потоку збільшився з 0,92 в 2005 р. до 1,02 в 2008 р. Це свідчить про те, що в корпорації постійно забезпечується ліквідність балансу АТ. Аналогічно зростає коефіцієнт ефективності грошових потоків з 0,14 в 2005 р. до 0,16 у 2008 р., що свідчить про достатність в корпорації власних грошових коштів для здійснення інвестиційної діяльності.

На основі проведеного аналізу руху грошових коштів здійснюється прогноз руху грошових коштів на майбутній період. Метою корпорації, є його збереження, розвиток подальшої діяльності та отримання прибутку. Щоб спланувати прибуток, доцільно скласти точний прогноз доходів і витрат. Зазначене зумовлює потребу в обґрунтуванні та здійсненні заходів щодо такого стану у діяльності корпорації, при якому буде можливість реалізувати визначену кількість своєї продукції за встановленою ціною. З цією метою досліджується ринок та прогноз збуту продукції, який безпосередньо пов'язаний з ринком попиту та пропозиції. Відсутність такої управлінської інформації означає, що корпорація виходить на з

Таблиця 3. Розрахунок мінімально-необхідної суми грошей ВАТ "Містобут" на 2009 р.

Показник	Сума (тис. грн.)
1. Операційні витрати (пов'язані з операційною діяльністю)	6 327 000
2. Обсяг реалізації продукції (за мінусом ПДВ і акцизу)	6 928 121
3. Середні залишки грошових коштів та дебіторської заборгованості	406 997
4. Обертання грошових коштів, разів (ряд. 2 / ряд. 3)	17
5. Мінімально необхідна сума грошей (ряд. 1 / ряд. 4)	372 176

*Розраховано за даними річних фінансових звітів ВАТ "Містобут".

У прогнозі руху грошових коштів необхідно передбачити суму грошових коштів, яка перевищує мінімальну суму в прогнозованому періоді, оскільки бюджетування грошових коштів може мати непередбачувані наслідки. Дотримання цього принципу дає змогу керівництву корпорації прийняти оперативні рішення щодо трансформації тимчасово вільних грошових коштів у короткострокові інвестиції або здійснити інші доцільні та ефективні заходи щодо їх формування та використання. Рух грошових коштів відображає безперервний процес виробництва. Для ефективного здійснення господарської діяльності повинен існувати безперервний потік товарів, робіт або послуг, матеріальних цінностей у корпорацію та з продукції, товарів, послуг, робіт з неї. Щоб процес не переривався, важливо забезпечити своєчасне надходження коштів на поточні рахунки корпорації, скоординувати необхідні платежі, максимально наблизивши їх за терміном до надходження грошових коштів. Невиконання зобов'язань щодо платежів означає, що безперервність діяльності корпорації перебуває під загрозою. Саме з метою уникнення такої ситуації і є доцільним здійснення бюджетування майбутнього потоку

$$H = O_{\Pi} + ДЗ_{\Pi} - ДЗ_{К}, \quad (6)$$

$$\Pi = З_{Г,\Pi} + \Delta K_3 - З_{Г,К}, \quad (7)$$

де Н – надходження грошових коштів у прогнозованому періоді;

O_{Π} – обсяг продажу в прогнозованому періоді;

$ДЗ_{\Pi}$ – дебіторська заборгованість на початок прогнозованого періоду;

$ДЗ_{К}$ – дебіторська заборгованість на кінець прогнозованого періоду;

Π – сума платежів у прогнозованому періоді;

$З_{Г,\Pi}$ – залишок грошових коштів на початок прогнозованого періоду;

ΔK_3 – приріст кредиторської заборгованості в прогнозованому періоді;

$З_{Г,К}$ – залишок грошових коштів на кінець прогнозованого періоду.

Прогноз обсягу продажу здійснюється з урахуванням різних факторів, як внутрішніх, так і зовнішніх, які можуть здійснити свій вплив на обсяги реалізації продукції в наступному періоді. До таких факторів насамперед відносяться:

1) внутрішні:

- обсяг продажу попередніх періодів;
- виробничі потужності;
- рентабельність окремих видів продукції;
- цінова політика;
- якість продукції та ін.;

пропозицією на ринок збуту з великим ризиком, в умовах невизначеності щодо своїх конкурентних переваг, котрі забезпечують ефективність.

Для складання прогнозу збуту продукції необхідно сформувати управлінський облік інформації щодо кон'юнктури ринку, характеру конкуренції, обсягів пропозиції та реалізації продукції в попередні періоди.

Прогноз руху грошових коштів на майбутній період розробляється на квартал з розбивкою по місяцях. Мета деталізації прогнозу руху грошових коштів корпорації – забезпечити достатність інформаційного забезпечення для контролю та аналізу при здійсненні операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Насамперед визначають мінімальну суму грошових коштів, яка забезпечить безперервність процесу виробництва і реалізації продукції (робіт, послуг). Розрахунок мінімальної суми грошових коштів визначено на основі даних корпорації і наведено у табл. 3.

грошових коштів. Очікувані надходження в майбутньому періоді та їх швидкість порівнюється з очікуваними платежами та їх термінами. На основі такого порівняння виявляються періоди, коли платежі перевищують надходження грошових коштів і визначається їх недолік. Для покриття можливого дефіциту грошових коштів використовуються надлишки грошових коштів в окремі періоди бюджетного року.

Прогнозування руху грошових коштів здійснюється в такий послідовності:

- прогноз грошових надходжень у наступному періоді;
- прогноз грошових платежів у наступному періоді;
- розрахунок чистого грошового потоку (надлишку або нестачі грошових коштів) у майбутньому періоді;
- визначення можливих джерел короткострокового фінансування в прогнозованому періоді.

Надходження грошових коштів у результаті здійснення операційної діяльності визначається з урахуванням зміни дебіторської заборгованості, а платежі – з урахуванням зміни кредиторської заборгованості, використовуючи такий алгоритм:

2) зовнішні:

- залежність від загальнооекономічної політики держави;
- стан товарного ринку;
- наявність якісної реклами;
- конкуренція на ринку;
- сезонні коливання;
- фінансовий стан та платоспроможність покупців тощо.

Надійність прогнозу продажу підвищується в результаті застосування комбінації статистичних і експертних методів. Статистичні методи (трендовий, кореляційний, регресійний) дають змогу на основі досягнутих результатів у минулому прогнозувати розвиток корпорації в майбутньому. Водночас статистичні методи не дозволяють передбачити можливі якісні зміни роботи корпорації в майбутньому. Сутність експертних методів полягає у тому, що до складання прогнозу продажу залучаються фахівці різного профілю, зокрема планового, фінансового, збутового та інших відділів. Інформація зазначених спеціалістів надходить у маркетинговий відділ, який відповідає за точність обсягу продажу та за складання бюджету продажу. Але метод експертних оцінок має і притаманні йому недолік, який проявляється у високому ступені суб'єктивізму при формуванні експертних оцінок.

Важливе значення має організація бюджетування та використання грошових коштів. Схема формування руху грошових коштів наведена на рис. 2.

Застосування вищезазначеної або розробленої на її базі схеми організації формування руху грошових коштів за центрами відповідальності у корпоративних об'єднаннях дозволяє забезпечувати вирішення питань бюджетування, контролю, аналізу, прогнозування щодо руху грошових коштів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Розглянута методика визначення прогнозу обсягів фінансових потоків, при застосуванні у корпораціях, дозволяє, з достатнім ступенем достовірності, встановити рівень забезпеченості коштами, у прогнозованому періоді, для безперервності процесу операційної діяльності по виробництву і реалізації продукції, здійснення інвестиційної програми.

Список використаної літератури:

1. Принципи бюджетування: зб. наук. праць / В.В. Бабіченко // Економіка: проблеми теорії та практики. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2004. – Вип. 187: В 4 т. – Т. I. – С. 256–270.
2. Бень Т.Г. Бюджетування як інструмент удосконалення системи фінансового менеджменту підприємств / Т.Г. Бень, С.Б. Довбня // Фінанси України. – 2001. – № 7. – С. 56–60.
3. Білик М.Д. Управління фінансами державних підприємств / М.Д. Білик. – К.: Т-во "Знання", КОО, 1999. – 312 с.
4. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський управлінський облік: курс лекцій: навч. посіб. [для студ. спец. 7.050106 "Облік і аудит"] / Ф.Ф. Бутинець, Л.В. Чижевська, Н.В. Герасимчук / Житомирський інженерно-технологічний ін-т. – Житомир : ПП "Рута", 2000. – 448 с.
5. Варавка В.В. Облік, контроль і аналіз руху грошових коштів підприємства: методика і організація. – автореф. дис. на здобуття наук.ступеня к.е.н.: 08.00.09 / В.В. Варівка. – К.: ДАСОА, 2009. – 20 с.
6. Голов С.Ф. Управлінський облік: підручник / С.Ф. Голов. – [3-тє вид.] – Київ: "Лібра", 2006. – 704 с.
7. Друри К. Управленческий и производственный учет: [пер. с англ.: учебник]. / К. Друри. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 1071 с.
8. Зятковский И.В. Бюджет предприятия как инструмент управления финансовыми ресурсами / И.В. Зятковский // Финансы Украины. - 2006. - № 7. - С. 78-89.
9. Бюджетирование: от теории – к автоматизации [Електроний ресурс] / Д. Исаев, П. Попов. – Режим доступу: <http://www.lanit.ru/press/articles.wbp?docid=08d03434-11f0-4168-9589-bac67b73c797>.
10. Карпов Т.П. Управленческий учет: [учебник] / Т.П. Карпов – М.: ЮНИТИ, 2001. – 350 с.
11. Майер Е. Контроллинг как система мышления / Е. Майер – М.: ДИС, 1997. – 159 с.
12. Мескон М.Х. Основы менеджмента / М.Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури: [пер. с англ.] – М.: Дело, 1993. – 702 с.
13. Нападowska Л.В. Управлінський облік: [підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / Л.В. Нападowska – К.: Книга, 2004. – 544 с.
14. Райан Б. Стратегический учет для руководителя / Б. Райан: [пер. с англ.] / Под ред. В. А. Микрюкова – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998. – 616 с.
15. Савчук В.П. Финансовый менеджмент предприятий: прикладные вопросы с анализом деловых ситуаций / В.П. Савчук. – К.: Издат. дом "Максимум", 2001. – 600 с.
16. Хан Д. Планирование и контроль: концепция контроллинга / Д. Хан: [пер. с нем.] Под ред. и с предисл. А.А. Турчака, Л.Г. Головача, М.Л. Лукашевича. – М.: Финансы и статистика, 1997. – 800 с.: ил.
17. Хорнгрен Ч.Т. Бухгалтерский учет: управленческий аспект / Ч.Т. Хорнгрен, Дж. Фостер: [пер. с англ.] / Под. ред. Я.В. Соколова. – М.: Финансы и статистика, 1995. – 416 с.: ил.
18. Шеремет А.Д. Финансы предприятий / А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулин, . – М.: ИНФРА-М, 1997. – 343 с.
19. Шим Джай К. Основы коммерческого бюджетирования / Джай К. Шим, Г. Сигел Джозл: [пер. с англ.] – СПб.: Азбука, 2001. – 496 с.

КОРІНЬКО Микола Данилович – доктор економічних наук, професор Державної академії статистики, обліку та аудиту

